



Kvinnene fikk ikke stemmerett - det var en kamp de kjempet og vant

Taler

Lars Peder Brekk

Dato

11 juni 2013

Omstendigheter

Innlegg i Stortinget på Stemmerettsjubileet

- 1 Kampen for mer demokrati og for kvinners rettigheter har ikke blitt kjempet av en bevegelse alene. Det er sterke historier om modige foregangskvinner innenfor alle politiske bevegelser, blant organisasjonene i det sivile samfunnet og i næringslivet. Alle har vi våre representanter, som har sin del av æren for at
- 5 Norge i dag er et av verdens mest likestilte land.

- Kvinnene fikk ikke stemmerett - det var en kamp som kvinnene kjempet og vant. Hardt arbeid, bred mobilisering og et enormt engasjement førte fram. Det norske demokratiet vokste fram bit for bit gjennom 1800-tallet. I et land med
- 10 små forskjeller var det klangbunn for å gi alle like rettigheter. Dette gjorde det mulig å bli et av verdens første land hvor kvinnene hadde stemmerett til nasjonalforsamlingen. Like viktig er det også at vedtaket i 1913 gjorde kvinner valgbare, selv om det også i dag kan stilles spørsmål om kvinner i realiteten er like godt representert som menn i politiske fora.

- 15 Historien om hvordan kvinnene fikk sin stemmerett gjennom et bredt politisk arbeid før de fikk likestilte politiske rettigheter, forteller også historien om det sterke engasjementet og makten som ligger i de frivillige organisasjonene her i landet. Gjennom organisasjonene er folk blitt utfordret til å ta ansvar på eget
- 20 initiativ, og de blir på den måten også involvert i beslutningene som de er berørt av.

- Politikken var lenge en arena forbeholdt menn, og organisasjonene ble arenaer hvor kvinner lettere slapp til både før de fikk sine formelle rettigheter og i tiden
- 25 etter, hvor normene først og fremst ga menn tilgang til politiske talerstoler.

Frivilligheten er en av de verdiene som vi skal sette aller øverst i vårt samfunn, og som jeg mener det er et stort politisk ansvar å legge til rette for på beste måte. Frivilligheten har mange gode formål og virkninger. Påvirkning eller utvikling
30 av demokratiet er kanskje av de aller viktigste.

Som parlamentarisk leder for Senterpartiet, og for meg som representant for Nord-Trøndelag, må også jeg nevne Fredrikke Marie Qvam spesielt. Hun omtales ofte som en av de store strategene bak vedtaket om allmenn stemmerett
35 og gjorde en formidabel innsats for å samle inn 300 000 underskrifter for unionsoppløsningen. «Selv om vore stemmer ikke tæller, saa kan de veies», sa Fredrikke Marie Qvam. Underskriftene ble et godt argument for at kvinner også skulle få stemmerett. Hun stiftet Norske Kvinners Sanitetsforening i 1896, en organisasjon som klart støttet opphevelsen av unionen med svenskene.
40 Sanitetsforeningen var kvinnes arena. De organiserte seg og kjempet gjennom vedtak som har vært helt avgjørende for Norge som selvstendig nasjon. Kampen mot unionen og demokratiseringen gikk hånd i hånd. Innsatsen til Fredrikke Marie Qvam bidro både til unionsoppløsningen og til stemmerett for kvinner.

45 Rekken av sitater fra Stortingets debatter om allmenn stemmerett inneholder mange uttalelser som nesten kan virke komiske i dag. Men Venstre-mannen Ole Anton Qvam, mannen til Fredrikke Marie Qvam, sto fram som en radikal forkjemper for like rettigheter. Han sa:

50 «Vi har i vort Samfundsarbeide, i vort Selvstændighetsarbeide, i vort offentlige og private Liv Brug for alle gode Kræfter i Folket, vi kan ingen undvære.»

Et samfunn med små forskjeller ga grobunn for slike tanker. Det ga rom for mer demokrati, for å slippe flere til. I dag, 100 år senere, er Ole Anton Qvams
55 budskap fortsatt like aktuelt. Vi har bruk for alle gode krefter, vi kan ikke unnvære noen som vil bidra til samfunnet vårt. Og for å lykkes med nettopp dette er jevnbyrdighet og små forskjeller viktige forutsetninger.

Likestillingskampen er ikke en kamp for de utålmodige. Ikke før i 1987 ble
60 valgdeltakelsen omtrent like høy for menn og kvinner. Stortinget har aldri nådd 40 pst. kvinneandel. Også blant ordførerne er forbedringspotensialet stort - 78 pst. av landets ordførere er menn. Ansvar for at hele befolkningen skal være bedre representert, ligger hos oss som har makten nå. I våre egne partier og i vårt politiske virke kan vi gjøre en jobb for å løfte debattene, gi plass for talentene og

bygge ned hindringene.

Arbeidet for at kvinner skal få de samme muligheter, rettigheter og plikter som menn tar uendelig lang tid. Først i år, i 2013, vil Stortinget fatte vedtak om
70 kjønnsnøytral verneplikt. For ungdomsorganisasjonene og også for meg personlig er dette en viktig milepæl - endelig anerkjennes forsvaret av landet som et felles ansvar for hele befolkningen.

Bondebevegelsen er Senterpartiets røtter. Kvinnene har gjennom all tid vært en
75 viktig del av landbruket, et premiss for at arbeidet på gården skulle bli gjort. I 1946 kom Liv Tomter fra Nes i Akershus inn som vararepresentant i Stortingets landbrukskomité. Hun visste mye om kvinnenes tøffe arbeidshverdag rundt omkring på bygdene. De tok jobben med stell av dyra på gårdene. Hennes fanesak var å skaffe innlagt vann til de mange gårdsbrukene hvor kvinnene
80 gjorde som de hadde gjort i tusenvis av år. De bar vannbøttene fra brønner og bekker til husdyr, til klesvask og til matlaging.

Det måtte en kvinne til. Som Liv Tomter sa: «(...)de aller fleste av disse slitets
kvinner har ikke hatt anledning til å tale sin sak for det offentlige».

85 Hun ble deres talsperson og fikk møysommelig gjennomslag for en utbygging som betød en enorm forskjell for titusenvis av hardtarbeidende kvinner over hele landet. Historien om Liv Tomter taler sitt tydelige språk om at kvinner selv må være representert, ikke stole på at vi mannfolk taler deres sak.

90 Odelsloven har røtter helt tilbake til Magnus Lagabøtes landslov i 1274. Men det viktigste vedtaket for likestilling i landbruket ble gjort i 1974 - odelsrett for begge kjønn. Også denne beslutningen ble fattet etter stor skepsis og debatt. Det er også et tankekors at det så sent som for 40 år siden også var mye motstand
95 mot å gi kvinner odelsrett. Fortsatt er det helt nødvendig å opprettholde odelsloven, bl.a. for å sikre jenter like muligheter som brødrene sine.

I ettertid har bedre trygderettigheter og velferdsordninger stått sentralt for å bedre likestillingen på bygdene generelt og i landbruket spesielt. Dette har
100 selvsagt vært viktig for kvinnene, men aller viktigst har det vært for næringen selv. Uten at det hadde blitt lagt til rette for at både kvinner og menn skal kunne ta over og drive gård, hadde landbruket vært mange dyktige bønder fattigere.

105 Ser vi tilbake i tid, er det sterke kvinneskikkelser som har skapt det Norge som vi
i dag kjenner. De har gått foran, de har tenkt nytt og sett mulighetene. Ikke
minst har de våget, trosset motstand og maktet å ta ansvar for andre enn seg selv
og sitt. Mange har nok blitt både ledd av, hetset, forsøkt skremt på plass, men
110 resultatene taler for seg. Revolusjonerende vedtak har kommet, anerkjennelsen
likeså.

Engasjement koster. Også i dagens samfunn er det mange kvinner som hver dag
bryter barrierer og går opp veien for dem som kommer etter, som lettere kan nå
sine ambisjoner. Dagens likestillingskamper er like viktige - utviklingen må
115 fortsette. I vår tid har vi også gjort radikale vedtak - små og store. Men
generasjonene etter oss tror jeg at kommer til å huske oss for
barnehagesatsingen, for fedrekvoten og for loven om kvotering i styrene, for å
nevne noen få eksempler.

120 Likestillingsdebatten handler nå ikke minst om at det skal være rom for egne
valg, ut fra den livssituasjonen hver enkelt befinner seg i. Ofte settes
familiepolitikk og likestillingspolitikk opp mot hverandre. Vi trenger fremdeles
kvotering, vedtak og rettigheter - valgfriheten kommer ikke av seg selv. Det
mangler ikke på debatt om likestillingspolitikken, og de heftige diskusjonene tar
125 oss videre. I ordsiftet mener jeg at vi skal legge mer vekt på respekt for den
enkeltes valg. Mangfoldet er avhengig av toleranse. Normene for kvinnerollen er
fremdeles begrensende.

Så helt til slutt vil jeg rette min takk til dem som i dag fortsatt ser at kampen ikke
130 er over, som på ulikt vis tar ansvar som modige talpersoner, i utsatte verv og i
posisjoner, og som ikke minst trosser mannsbastionene.

Gratulerer med dagen!

135 **Kilde**
www.stortinget.no

Emner
1913, Demokrati, Innlegg i Stortinget, Jubileumstale, Kvinner, Kvinnesak, Lovgivning, Stemmerett,
Stemmerettsjubileet

140 **URI**
<https://www.virksommeord.no/tale/kvinnene-fikk-ikke-stemmerett-det-var-en-kamp-de-kjempet-og-vant>